

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СИНТАКСИЧНИХ
ОДИНИЦЬ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ РЕЧЕННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	10
1.1. Поняття простого речення в сучасній українській мові	10
1.2. Психологічні, лінгвопсихологічні та лінгводидактичні чинники в процесі засвоєння синтаксичної теорії простого речення	16
1.3. Система вивчення синтаксичних одиниць в початкових класах.....	26
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ЗАСВОЄННЯ СИНТАКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ НА ЗАСАДАХ ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ.....	36
2.1. Робота над словосполученням як компонентом речення в практиці розвитку комунікативних умінь школярів.....	36
2.2. Дидактико-методичні умови навчальної діяльності під час вивчення теми “Речення”	43
2.3. Формування мовленнєвих умінь молодших школярів на основі речення.....	51
2.4. Експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики...	67
Висновки до розділу 2.....	73
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВИСНОВКИ

«З підвищенням вимог до мовленнєвої діяльності людини особливої значущості набувають проблеми розвитку комунікативно-мовленнєвих здібностей школярів, ситуативної орієнтації мовця, вибору мовних засобів. У зв'язку з цим принципом вивчення шкільного курсу української мови є всебічний мовленнєвий розвиток, підвищення культури мовлення і спілкування молодших школярів» [23, 8].

«З огляду на мету шкільної мовної освіти більше уваги на сучасному етапі розвитку методичної науки приділяється питанню комунікативної спрямованості навчання рідної мови, а функціональний підхід (за окремими винятками) ще не знайшов належного висвітлення. Проте вивчення та зіставлення особливостей функціонального і комунікативного підходів засвідчило їх взаємозв'язок і взаємозалежність, а отже, дозволило стверджувати, що інтегрування цих двох підходів дає якісно новий напрям, який забезпечує практичну спрямованість навчання граматики, свідоме оволодіння мовою як засобом спілкування, а також слугує надійною основою для формування й удосконалення комунікативно-мовленнєвих умінь учнів» [23, 8].

«Робота над будовою речення, усвідомлення його як комунікативної одиниці є важливим етапом у ієрархії вивчення синтаксичних одиниць. Щоб запобігти уявленню молодших школярів про речення як певний набір слів, у роботі подано систему різноманітних вправ, працюючи над якими, учні поступово усвідомлюють, що речення – це цілісна одиниця мовлення, що воно виражає думку за допомогою організованої комбінації сполучень слів» [23, 8].

«Для оволодіння синтаксичним ладом української мови вирішальне значення мають засвоєння норм побудови синтаксичних конструкцій, формування вмінь комунікативно доцільно використовувати синтаксичні одиниці і надавати їм відповідного інформаційного оформлення. Це досягається рядом завдань, серед яких: збагачування синтаксичного ладу

мовлення синонімічними синтаксичними засобами; побудова речень відповідно до умов і завдань спілкування; розвивати вміння редагувати речення. Працюючи над реченням, учні практично оволодівають ритмомелодикою рідної мови на основі елементарних уявлень про закони інтонування речень в усному мовленні та способи передачі цього на письмі» [23, 8].

«У формуванні мовних і мовленнєвих умінь вирішальну роль відіграють вправи, які мають забезпечувати здатність аналізувати виучувані частини мови, визначати їх функціональне призначення і комунікативну доцільність, конструювати словосполучення і речення, враховуючи лексичну, граматичну сполучуваність і відповідність мовленнєвій ситуації, а також вживати зазначені мовні засоби у власних висловлюваннях» [23, 8].

«Отже, проведене експериментальне дослідження свідчить, що ефективність комунікативного методу безперечна на етапі застосування набутих знань про виучувані мовні одиниці. Використання цього методу дозволяє вчителю не тільки перевірити такі складові мовленнєвої здібності своїх вихованців, як правильність, швидкість, насиченість мовлення, а й вміння добирати адекватні програмі, задуму, ситуації спілкування мовні засоби. Застосовуючи цей метод на уроках розвитку мовлення, вчитель допомагає школярам усвідомити роль української мови як джерела духовності, моральних та естетичних цінностей» [23, 8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова О. Психолінгвістичний аспект дослідження мовленнєвої діяльності і мовленнєвого спілкування // Проблеми формування мовної особистості учнів середніх загальноосвітніх закладів : [зб. наукових праць] . Рівне, 2006. С. 45-49.
2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. К.: Либідь, 1991. 253 с.
3. Біляєв О.М. Лінгводидактика рідної мови: навч.-метод. посібник. К.: Генеза, 2005. 180 с.
4. Бадер В.І. Розвиток мовлення школярів під час роботи над реченням // Початкова школа, 2000. №8. С.41- 44.
5. Варзацька Л.О. Рідна мова й мовлення. Розвивальне навчання: монографія. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2004. 310 с.
6. Варзацька Л., Кратасюк Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади // Дивослово. 2005. №2. С. 5 – 9
7. Вашуленко, М. Методика навчання української мови в початковій школі. Київ: Літера ЛТД. 2010. 364с.
8. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посіб. / [О. Г. Вирда]. К. : Центр учбової літератури, 2011. 112 с.
9. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. К.: Просвіта, 2001. 416 с.
10. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови / За ред. І.Вихованця. К.: Пульсари, 2004. 400 с.
11. Вихованець І. Р. Граматика української мови. К.: Либідь, 1993. 367 с.
12. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. К.: Вища шк., 1985. 360 с.
13. Голуб Н. Категорійний апарат сучасної української лінгводидактики (виступ на засіданні круглого столу з проблеми методів навчання української мови) // Українська мова і література в школі. 2013. № 3. С. 2-6.

14. Граматика української мови у функціональному висвітленні / За ред. М. Степаненка. Полтава, 2000. 120 с.
15. Дерев'яно М.Л. Вивчення граматичного матеріалу як ефективний засіб удосконалення мовленнєвих умінь // Зміст і технології шкільної освіти: Матеріали звітної наукової конференції Інституту педагогіки АПН України. – Ч. I. К.: Педагогічна думка, 2005. С. 59-60.
16. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи . 2018. № 4. С. 40 – 42
17. Донченко Т. Урок мови і текст як дидактичний матеріал / Урок української. 2001. № 7. С. 33-35.
18. Єрмоленко С.Я. та інш. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. К.: Либідь, 2001. 224 с.
19. Жинкин Н.И. Психологические основы развития речи // В защиту живого слова. М.: Просвещение, 1999. С. 5-25.
20. Жуйков С.Ф. Начальная дифференциация существительных, глаголов и прилагательных // Психология усвоения грамматики и орфографии. Сборник II. Под ред. Д.Н. Богоявленского. М.:Наука, 2001. С. 7-82.
21. Загнітко А. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект. Донецьк, 2009. 137 с.
22. Закон України «Про освіту» (прийнятий Верховною Радою України від 05.09. 2017 р.) стаття 1.
23. Зимняя И.А. Педагогическая психология : уч. для вузов. – Изд. 2-е, доп., испр. и перераб. М.: Логос, 2008. 384 с.
24. Зубков М.Г. Українська мова: Універсальний довідник. Харків: ВД «Школа». 2004. 496с.
25. Калмикова Л. Збагатити дитяче мовлення допоможуть словосполучення // Дошк. виховання. 2001. № 7. С.12-15.
26. Капитонова Т.И., Московкин Л.В., Щукин А.Н. Методы и технологии обучения русскому языку как иностранному / под ред. А.Н. Щукина. М.: Русский язык: курсы, 2008. 312 с. .

27. Карпалюк В.С., Мартіна О.В., Третяк Н.В. Сучасна українська мова. Синтаксис : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський ПП Д.Г.Буйницький, 2011. 278с.
28. Коваль Г. П., Деркач Н. І., Наумчук М. М.. Методика викладання української мови: навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів. Тернопіль: Астон, 2008. 287 с.
29. Коваль Г. П., Т. Б. Суржук. Методика викладання української мови: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 368 с.
30. Кочан І.Н., Захлюпана Н.М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів: Видавн. Центр ЛНУ, 2002. 249 с.
31. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. 368 с.
32. Кратасюк Л. Розвиток комунікативних і мовних умінь // Дивослово. 2004. № 10.
33. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. Вид. 2-е. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. 303 с.
34. Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2002. С. 165.
35. Лужецька Л. Вивчення елементів синтаксису в початковій школі: комунікативно-діяльнісний підхід. Соціокультурний аспект становлення мовної особистості / Рідне слово в етнокультурному вимірі. 2018. С. 181 –189
36. Луцюк Л.Й. Курс “Розвиток творчості і фантазії” // Обдарована дитина. 2009. №3. С.18-22.
37. Львов М.Р. Речевые ошибки и пути их устранения // Речь младших школьников и пути ее развития. – М.: Просвещение, 2002. С.152-158.
38. Машина З. Формування комунікативної компетентності учнів. Початкова школа, 9, 2017, 15-18.

39. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М. С. Вашуленка. К.: Літера ЛТД, 2010. 364 с.
40. На допомогу вчителю початкових класів. 4 клас: навчальні програми. (2016). Київ, Освіта.
41. Наумчук М. М., Н. О. Будна. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів. Тернопіль: Богдан, 2004. 64 с.
42. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті // Освіта України. 2002. 23 квітня (№33). С.4-6.
43. Нова українська школа: poradnik для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. К: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
44. Омельчук С. Комунікативно-функціональний підхід до вивчення синтаксису // Дивослово. 2007. № 1. С.2-9.
45. Омельчук С. Формування мовленнєво-комунікативних умінь на синтаксичній основі // Дивослово. 2004. № 6. С.8-11.
46. Павленко Л.П. Сучасний урок з розвитку зв'язного мовлення у 1-4кл. Х.: Основа, 2005. Ч. 1. 112 с.
47. Пентиліюк М.І., Горошкіна О.М., Нікітіна А.В. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови. Українська мова і література в школі, 2006. №1. С. 15-20.
48. Пентиліюк М. Наукові засади комунікативної спрямованості у навчанні рідної мови. Українська мова і література в школі, 3, 2009, 8-10.
49. Пентиліюк М.І., Т. Г. Окуневич. Сучасний урок української мови. Х.: Основа, 2007. 176 с.
50. Передрій Г. Про цікаві завдання й ігрові форми роботи з української мови // Дивослово. 2005. № 1 С.7-14.
51. Петрук О. Комунікативне спрямування у навчанні української мови у початкових класах шкіл з мовами викладання національних меншин. Початкова школа, 10, 2012. 41- 44.
52. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання:

наук.метод.посібн. Київ : Грамота, 2012. 504 с.

53. Пономарьова К. І., Вашуленко М.С., Дубовик С.Г. Збірник завдань для державної підсумкової атестації з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. 4 клас. К.: Центр навчально-методичної літератури, 2011. 80 с.

54. Пономарьова К. І. Нестандартні підсумкові завдання з української мови для 4 класу // Початкова школа. 2006. №5.

55. Програми для середньої загальноосвітньої школи 1-4 класи. Київ, 2016. 224 с.

56. Психолого-педагогічна діагностика школярів / упоряд. О. Л. Співак. Х.: Ранок, 2009. 160 с.

57. Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова : підручник. Київ: Вища школа, 2000. 356с.

58. Ромашкіна Л.О. Про застосування функціонально-комунікативного підходу під час вивчення граматичного матеріалу / Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 26. Рівне, РДГУ, 2003. С.36-38.

59. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб.: Питер, 2000. 720с.

60. Савченко О. Я. Новий етап розвитку чотирирічної початкової школи // Початкова школа. 2001. №1. С. 6-11.

61. Савчин М. В., Л. П. Василенко. Вікова психологія. К. : Академія, 2009. 360 с.

62. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2010. – 844 с.

63. Сучасна українська мова: підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. К.: Либідь, 2001. 400 с.

64. Творчі завдання для учнів початкових класів. Х.: „Основа”, 2004. 96 с.

65. Тлумачний словник лінгвістичних термінів» С. Єрмоленко, С. Бирик, О. Тодор. 2002